

Horváth István Károly latin nyelvi és kultúrtörténeti verseny 2009/2010

Fordítási feladat

I. forduló I. kategória

Fordítsd magyarra az alábbi szöveget szótár segítségével! Ügyelj a pontos, de szép stílusú, magyaros fordításra!

Hogyan lett egy közrendű fiúból Róma királya?

Quondam homines in regia Tarquinii Prisci prodigium mirabile viderunt: puero, cui Servius Tullius nomen erat, dum dormiebat, caput ardebat multorum in conspectu. Rex et regina maximo clamore exciebantur. Quidam ex servis aqua ignem restinguere volebat, sed eum regina retinuit, quia exspectare malebat, dum puer sponte sua ex somno excietur. Brevi tempore cum somno et flamma¹ abiit. Tum Tanaquil regina virum in secretum abduxit: „Hic puer – inquit – quem tam humili loco educamus, praesidium fiet quondam rebus nostris dubiis², eum igitur omni indulgentia nostra alere debemus.” Quod in deorum corde erat, facile evenit: Iuvenis ut³ filius regis adolevit⁴ filiamque ei suam rex Tarquinius despondit.

Magyarázatok:

1. nominativusban áll
2. dubius 3 = válságos
3. ut = mint
4. adoleo 3 adolevi, adultus

Javítási útmutató a fordításhoz

Egykor az emberek Tarquinius Priscus palotájában csodálatos jelet láttak: egy fiúnak, akinek Servius Tullius volt a neve, míg aludt, a feje sokak szeme láttára lángra lobbant. A király és a királynő fölkeltek a hangos kiáltásra. Egy szolga vízzel akarta eloltani a tüzet, de a királynő visszatartotta, mert inkább meg akarta várni, míg a fiú magától felébred álmából. Rövid idő alatt az álommal együtt a láng is eltűnt. Ekkor Tanaquil királyné félrevonta a férjét egy magányos/félreeső helyre: „E a fiú – mondta – akit oly alacsony sorban nevelünk, oltalmunk lesz egyszer válságos időkben, kötelesek vagyunk hát őt minden jószágunkkal nevelni.” Könnyen bekövetkezett, amit az istenek a szívükön viseltek/az istenek szándéka: Az ifjú a király fiaként nőtt föl, és Tarquinius király odaigérte neki a lányát.

Pontozás: A szöveget három különböző eljárással (A, B, C) értékeljük, majd az így kapott részpontoszámokat összegezzük.

A) Tagmondatonként 1 pont adható minden tagmondat elfogadható fordításáért. A mondat fordítása elfogadható, ha az alapját képező alany, állítmány (tárgy, ha van) fordítása pontos. Az egyéb mondatrészek fordításának a helyességét nem kell figyelembe venni a tagmondatonként adható 1 pont odaítélésekor. Részpontoszám nem adható!!

Quondam homines in regia Tarquini Prisci prodigium mirabile viderunt: – 1 pont

puero ... caput ardebat multorum in conspectu – 1 pont

cui Servius Tullius nomen erat, – 1 pont

dum dormiebat, – 1 pont

Rex et regina maximo clamore exciebantur. – 1 pont

Quidam ex servis aqua ignem restinguere volebat, – 1 pont

sed eum regina retinuit, – 1 pont

quia exspectare malebat, – 1 pont

dum puer sponte sua ex somno excietur. – 1 pont

Brevi tempore cum somno et flamma abiit. – 1 pont

Tum Tanaquil regina virum in secretum abduxit: – 1 pont

„Hic puer – inquit – quem tam humili loco educamus, – 1 pont

praesidium fiet quondam rebus nostris dubiis, – 1 pont

eum igitur omni indulgentia nostra alere debemus.” – 1 pont

Quod in deorum corde erat, – 1 pont

facile evenit: – 1 pont

Iuvenis ut filius regis adolevit – 1 pont

filiamque ei suam rex Tarquinius despondit. – 1 pont

Összesen: 18 pont

B) Vizsgáljuk meg az aláhúzott szavak, kifejezések fordításának a helyességét, és adjunk ezekre is pontot az alábbiak szerint:

Quondam homines in regia Tarquinii Prisci prodigium mirabile viderunt: puero, cui Servius Tullius nomen erat, dum dormiebat, caput ardebat multorum in conspectu. Rex et regina „maximo clamore exciebantur. Quidam ex servis aqua ignem restinguere volebat, sed eum regina retinuit, quia exspectare malebat, dum puer sponte sua ex somno excietur. Brevi tempore cum somno et flamma¹ abiit. Tum Tanaquil regina „virum in secretum abduxit: „Hic puer – inquit – quem tam „humili loco educamus, praesidium fiet quondam rebus nostris dubiis², eum igitur omni indulgentia nostra alere debemus.” Quod in deorum corde erat, „facile evenit: „Juvenis ut³ filius regis adolevit⁴ filiamque ei suam rex Tarquinius despondit.

a : a felsőfokú alak helyes fordításáért – 1 pont

b : ha 'férj' jelentéssel fordítja a diák – 1 pont

c: a kifejezés helyes jelentésének megtalálásáért – 1 pont

d: ha a diák adverbiumként értelmezte – 1 pont

e : ha a fordító főnévként értelmezte – 1 pont

Összesen: 5 pont

C) Értékeljük a fordítást a következő szempontok szerint:

1. Szótárhasználat (Milyen jól kezeli a fordító a szótárt, megtalálja-e benne a szavakat, pontosan választja-e ki a szó jelentései közül a megfelelőt?) Adható: 0 – 3 pont

2. Magyarosság (A fordítás szövege megfelel-e a magyar nyelv grammatikai szabályainak, pl. helyes-e a szórend a mondatokban, megfelelő-e az alany-állítmány, az állítmány-tárgy egyeztetése stb.) Adható: 0 – 3 pont

3. Szövegértés (Érezhető-e a fordításon, hogy a fordító pontosan megértette a szöveget, és törekedett, hogy ezt kifejezésre juttassa a szövegkohézió eszközeivel, pl. téma-réma tagolás, kötőszavak, szinonímák stb.) Adható: 0 – 3 pont

Összesen: 9 pont

A fordításért adható összpontszám tehát: 18 + 5 + 9 = 32 pont

Horváth István Károly latin nyelvi és kultúrtörténeti verseny 2009/2010

Fordítási feladat

I. forduló II. kategória

Fordítsd magyarra az alábbi szöveget szótár segítségével! Ügyelj a pontos, de szép stílusú, magyaros fordításra!

Egy emberről, aki elvállalta, hogy megtaníttja olvasni a szamarat

Tyrannus ad exhauriendum bona¹ subditi², qui se³ multa facturum⁴ iactabat, sub gravi poena praecepit, ut asinum litteras doceret. Ille impossibile ait fore, nisi multum temporis sibi in erudiendo asino concederetur. Iussus⁵ petere, quantum vellet, decennium impetravit. Deridebatur ab omnibus, quoniam rem impossibilem suscepisset. Ille amicos solatus: „Nil timeo”, inquit, „nam interim aut ego moriar, aut asinus, aut dominus”. Quibus verbis ostendit salutare⁶ esse rem difficilem⁷ in longum trahi ac differri.

Magyarázatok:

1. Nem a *bonus* 3 melléknévről, hanem a *bona, orum n.* főnévről van szó.
2. *subditus* = alattvaló
3. A *se* a *iactabat* és a *facturum* értelmét egyaránt kiegészíti.
4. *facturum* = *facturum esse*
5. A *iussus* participium coniunctum, mely egyúttal a mondat alanyát is képviseli.
6. *salutare*: a *salutaris, e* melléknévből
7. *rem difficilem* – a *trahi* és a *differi* közös tárgyi bővítménye

Javítási útmutató a fordításhoz

Egy zsarnok, hogy elvegye alattvalója vagyonát, aki azzal kérkedett, hogy sok dolgot véghez tud vinni/véghez fog vinni, súlyos büntetés terhe alatt megparancsolta, hogy tanítsa meg a szamarat olvasni/a betűkre/az ábécére. Erre ez (az alattvaló) azt mondta, hogy ez lehetetlen, hacsak nem adnak neki elegendő/elég sok időt a szamár kitanítására. Miután meghagyták neki, hogy kérjen, amennyit akar, tíz évet/egy évtizedet kért. Mindenki kinevette, amiért lehetetlen dologra vállalkozott. Ő azonban barátait vigasztalván így szólt: Nincs mitől tartanom/Semmit nem félek, mert időközben vagy én halok meg, vagy a szamár, vagy a zsarnok/úr. Ezekkel a szavakkal megmutatta, hogy hasznos dolog a nehéz ügyeket sokáig/hosszasan húzni és halogatni.

Pontozás: A szöveget három különböző eljárással (A, B, C) értékeljük, majd az így kapott részpontszámokat összegezzük.

A) Tagmondatonként 1 pont adható minden tagmondat elfogadható fordításáért. A mondat fordítása elfogadható, ha az alapját képező alany, állítmány (tárgy, ha van) fordítása pontos. Az egyéb mondatrészek fordításának a helyességét nem kell figyelembe venni a tagmondatonként adható 1 pont odaítélésekor. Részpontszám nem adható!!

Tyrannus [...] sub gravi poena praecepit -	1p
qui se [...] iactabat -	1p
ut asinum litteras doceret -	1p
Ille [...] ait -	1p
nisi multum temporis sibi [...] concederetur -	1p
quantum vellet -	1p
decennium impetravit -	1p
Deridebatur ab omnibus -	1p
quoniam rem impossibilem suscepisset -	1p
Ille amicos solatus: [...] inquit -	1p
Nil timeo -	1p
nam interim aut ego moriar, aut asinus, aut Dominus -	1p
Quibus verbis ostendit -	1p

Összesen: 13 pont

B) Vizsgáljuk meg az aláhúzott szavak, kifejezések fordításának a helyességét, és adjunk ezekre is pontot az alábbiak szerint. Részpontszám nem adható!

Tyrannus ad exhauriendum bona subditi, qui se multa facturum iactabat, sub gravi poena praecepit, ut asinum litteras doceret. Ille impossibile ait fore, nisi multum temporis sibi in erudiendo asino concederetur. Iussus petere, quantum vellet, decennium impetravit. Deridebatur ab omnibus, quoniam rem impossibilem suscepisset. Ille amicos solatus: „Nil timeo”, inquit, „nam interim aut ego moriar, aut asinus, aut dominus”. Quibus verbis ostendit salutare esse rem difficilem in longum trahi ac differri.

ad exhauriendum bona – gerundium	2p	
se multa facturum – acc. c. inf	2p	
impossibile fore – acc. c. inf	2p	
in erudiendo asino – gerundivum	2p	
iussus – partic. coni.	2p	
petere – a <i>iussu</i> tól függő infinitivusnak fordítva	1p	
suscepisset – a coni. megfelelő fordításáért (előidejűség)	1p	
Quibus verbis – relatív mondatfűzés helyes fordításáért	1p	
salutare esse – az <i>ostendit</i> tól függő acc. c. inf	1p	
trahi ac differri – a <i>salutare esse</i> kifejezéstől függő infinitivusok helyes fordításáért	2p	
		Összesen: 16 pont

C) Értékeljük a fordítást a következő szempontok szerint:

1. Szótárhasználat (Milyen jól kezeli a fordító a szótárat, megtalálja-e benne a szavakat, pontosan választja-e ki a szó jelentései közül a megfelelőt?)

Adható: 0 – 3 pont

2. Magyarosság (A fordítás szövege megfelel-e a magyar nyelv grammatikai szabályainak pl. helyes-e a szórend a mondatokban, megfelelő-e az alany-állítmány, az állítmány-tárgy egyeztetése stb.)

Adható: 0 – 3 pont

3. Szövegértés (Érezhető-e a fordításon, hogy a fordító pontosan megértette a szöveget, és törekedett, hogy ezt kifejezésre juttassa a szövegkohézió eszközeivel pl. téma-réma tagolás, kötőszavak, szinonímák stb.)

Adható: 0 – 3 pont

Összesen: 9 pont

A fordításért adható összpontszám tehát: 13 + 16 + 9 = 38 pont